बझाङ जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन

मनोज कुमार दौल्याल

परीक्षा क्रमाङ्क : २८७११०३९०

त्रि.वि.वि. दर्ता नं. : ९-२-६०-२८-२०१०

त्रिभुवन विश्व विद्यालय, शिक्षा शास्त्र सङ्काय, नेपाली शिक्षा अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह, चौथो सत्र नेपा.शि ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

शिक्षा शास्त्र केन्द्रीय विभाग

त्रि.वि.वि. कीर्तिपुर

२०७४/2018

बझाङ जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन

०४/०७४

मनोज कुमार दौल्याल

प्रतिबद्धता पत्र

यस शोध प्रतिवेदन भित्रका सामग्रीहरु कहीँ कतैबाट साभार गरिएको छैन । यसका कुनै पनि अंश अन्य प्रयोजनका लागि उपयोग र प्रकाशनमा आएका पनि छैनन् । तसर्थ शोध प्रतिवेदन नितान्त मौलिक भएको प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

मिति : २०७४/११/०२

....

मनोज कुमार दौल्याल

शोधार्थी

निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्व विद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय अर्न्तगत नेपाली भाषा शिक्षा विषयको नेपा.शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत 'कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता' शीर्षकको शोधपत्र शोधार्थी मनोज कुमार दौल्यालले मेरो निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको यस शोधपत्रको अध्ययन र प्रस्तुतीकरणबाट म पूर्णतः सन्तुष्ट छु । अतः यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

....

उपप्रा.डा. बुद्धराज खनिया
(शोध निर्देशक)
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
त्रि.वि.वि, कीर्तिपुर

मिति : २०७४/११/०३

February 15, 2018

त्रिभुवन विश्व विद्यालय
शिक्षाशास्त्र सङ्काय
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
कीर्तिपुर काठमाडौं

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्व विद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टरको नेपा.शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ मनोज कुमार दौल्यालले 'कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता' शीर्षकमा तयार पार्नुभएको प्रस्तुत शोधपत्र नेपाली विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोध मूल्याङ्कन समिति

क.सं.	नाम	हस्ताक्षर
१.	प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराई (विभागीय प्रमुख)	....
२.	प्रा. महेश्वर न्यौपाने (शोध विशेषज्ञ)	....
३.	उपप्रा.डा. बुद्धराज खनिया (शोध निर्देशक)	....

मिति : २०७४/११/१४

February 26, 2017

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्व विद्यालय शिक्षा शास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा स्नातकोत्तर (एम.एड.) तह चौथो सत्र (सेमेस्टर) को नेपा.शि. ५४४ पाठ्यांशको उद्देश्य पुरा गर्ने प्रयोजनका लागि तयार पारेको हुँ ।

शोध आफैँमा जटिल र गहन विषय हो । यसलाई सम्पन्न गर्नको निमित्त गहिरो अध्ययन र अनुसन्धान गर्न जरुरी हुन्छ । मैले बझाङ जिवल्ला कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता शीर्षकमा यो शोधपत्र तयार पारेको हुँ । यस अध्ययनका क्रममा शीर्षक छनोट देखि शोध प्रस्ताव लेखन र शोधपत्रको अन्तिम स्वरूप दिने समयसम्म उत्साहवर्द्धक प्रेरणा, उचित र अनुकरणीय निर्देशन गर्नु हुने शोध निर्देशक आदरणीय गुरु उपप्रा.डा. बुद्धराज खनियाज्यू प्रति कृतज्ञता र सम्मान प्रकट गर्दछु ।

शोध शीर्षक चयन गर्दा मनमा उब्जिएका विभिन्न जिज्ञासा र अन्यौलतालाई समाधान गरी शीर्षक चयनदेखि शोधपत्रलाई यस रूपमा ल्याई पुऱ्याउन उचित ससल्लाह र सुझाब दिनु हुने विभागीय प्रमुख श्रद्धेय गुरु प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराईज्यूप्रति सहृदय कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । शोधपत्र लेखनका क्रममा आवश्यक सल्लाह, सुझाब र प्रेरणा प्रदान गर्नु हुने नेपाली भाषा शिक्षा विभागका सम्पूर्ण गुरु गुरुआमाहरुलाई पनि सहृदयतः कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु ।

बझाङ जिल्ला जस्तो विकट ठाउँमा मध्यम वर्गीय परिवारमा जन्मेर पनि आफ्ना सन्तानको उज्ज्वल भविष्यका खातिर आफ्नो अमूल्य श्रम, पसिना, अनेकौं दुःख कष्ट सहेर सङ्घर्ष गर्दै खाइनखाई आँखामा आशा बोकी अध्ययनको उचित वातावरण सिर्जना गरी सदैव असल मार्गमा हिँड्न प्रेरित गर्नु हुनु मेरो जीवनकै सर्जक परम् पुज्यनीय बुवाआमा अमर दौल्याल र केलडी देवी दौल्यालप्रति आजन्म ऋणी छु । मलाई शैक्षिक र नैतिक परामर्श दिई आजको यस अवस्थासम्म पुऱ्याउन महत्त्वपूर्ण भूमिका निभाउनु हुने आदरणीय काका तिलक बहादुर दौल्याल र दाई विनोद दौल्यालप्रति सदैव आभारी रहने छु । कठिन सङ्घर्षपूर्ण दिनमा परिवारको दयनीय अवस्थामा मलाई अध्ययनको निमित्त तन, मन र धनले सहयोग गर्नु हुने दिदी भिनाजु सुनिता देवी बोहरा र सुरेन्द्र बोहरा, काकाहरु, फुफू फुपाजूहरु, मामामाइजू, इष्टमित्रलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

कठिन सङ्घर्षपूर्ण परिस्थितिमा आजन्म सहयोग, माया, सफलता र प्रगतिको कामना गर्दै तन, मन र धनले सहयोग गर्ने जीवनसङ्गीनी मीना दौल्यालप्रति विशेष धन्यवाद दिन

चाहन्छु । त्यस्तै गरी मेरा प्यारा बहिनीहरु, भाइहरु, छोरा स्मित दौल्याल र मलाई सङ्घर्षपूर्ण यात्रामा सहयोग गर्नुहुने आदरणीय अंकल नवीन दौल्याल र अर्जुन दौल्याललाई विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

सामग्री सङ्कलनका लागि छनोटमा परेका विद्यालय, विद्यार्थी भाइबहिनीहरुलाई पनि धन्यवाद नदिइरहन सकेन, जसले गर्दा यो शोध सम्पन्न गर्न सके । विभिन्न पुस्तक तथा अनुसन्धानहरुले गर्दा मलाई सहयोग गर्नु हुने विश्व विद्यालय केन्द्रीय पुस्तकालयका सम्बन्धित कर्मचारीहरु, आत्मीय मित्रहरूप्रति पनि हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । यस शोधलाई शुद्ध टङ्कन गरी अमूल्य सहयोग गर्नुहुने 'जी' कम्प्युटर सेन्टरका आदरणीय दाई जितेन महर्जनलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । त्यस्तै प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष सहयोगी जनमतहरूप्रति पनि हार्दिक धन्यवाद ।

अन्त्यमा यस शोधको उचित मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि. शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

शोधार्थी
मनोज कुमार दौल्याल
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर

मिति : २०७४/११/०२

शोधसार

प्रस्तुत शोधकार्य 'कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता' सँग सम्बन्धित रहेको छ । यो शोधकार्य त्रिभुवन विश्व विद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपा. शि. ५४४ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ तयार पारिएको हो ।

यस शोधकार्यको मुख्य उद्देश्य बझाङ जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता पहिल्याउनु, विद्यालय प्रकृति र लैङ्गिकताका आधारमा अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक विश्लेषण गर्नु रहेको छ ।

शैक्षिक सत्र २०७४ सालमा बझाङ जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत सम्पूर्ण विद्यार्थीलाई जनसङ्ख्याको रूपमा लिइएको छ । उक्त जनसङ्ख्याबाट बझाङ जिल्लाका पाँचवटा सामुदायिक र पाँचवटा संस्थागत विद्यालयका कक्षा सातमा अध्ययनरत ५० छात्र र ५० छात्रा पर्ने गरी जम्मा १०० जना विद्यार्थीहरुलाई प्रतिनिधि नमुना छनोट गरिएको छ । प्रस्तुत अध्ययनमा तथ्य सङ्कलनका लागि प्रत्यक्ष कार्यस्थलमा उपस्थित भई छनोटमा परेका विद्यालयमा गएर तथ्य सङ्कलन गरिएको छ । तथ्य सङ्कलन गर्दा समय सीमा निर्धारण गरी स्वतन्त्र र निर्देशित रूपमा 'मेरो विद्यालय' शीर्षकमा अनुच्छेद लेख्न लगाइ पूर्व परीक्षण गरिएको छ । पूर्व परीक्षण गरिएका उत्तर पुस्तिकालाई प्रक्रियागत रूपमा जाँच गरी प्राप्त नतिजा अनुसार तथ्य सङ्कलन गरिएको छ ।

प्रस्तुत शोधपत्रका निष्कर्षहरुलाई बुँदागत रूपमा तल प्रस्तुत गरिएको छ :

- बझाङ जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत सम्पूर्ण विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको औसताङ्क ५२.१ रहेको पाइन्छ । यसलाई हेर्दा विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता मध्यम खालको देखिन्छ ।
- विषय वस्तुका दृष्टिले उत्तममा ६६ प्रतिशत, मध्यममा ५ प्रतिशत, सामान्यमा २७ प्रंतिशत र निम्नमा २ प्रतिशत रहेको पाइन्छ । यसका आधारमा अनुच्छेद लेखन क्षमता उत्तम रहेको पाइन्छ । उनीहरुको स्तर र तह अनुसार विषय वस्तुो प्रयोग राम्रो देखिन्छ । तल्लो तहदेखि यस कार्यमा उपयुक्त तरिकाले अभ्यास गराउनु पर्ने हुन्छ ।

- संरचनाका दृष्टिले उत्तममा १९ प्रतिशत, मध्यममा ६ प्रतिशत, सामान्यमा ७१ प्रतिशत र निम्नमा ४ प्रतिशत रहेको पाइन्छ । उपर्युक्त तथ्याङ्कलाई आधार मान्दा अनुच्छेद लेखन क्षमता सामान्य खालको रहेको पाइन्छ । आदि, मध्य र अन्त्यको संयोजन उपयुक्त तरिकाले गर्न नसकेका कारण सामान्य खालको नतिजा प्राप्त भएको छ ।

- भाषाशैलीका आधारमा उत्तममा १४ प्रतिशत, मध्यममा ८ प्रतिशत, सामान्यमा ७३ प्रतिशत र निम्नमा ५ प्रतिशत रहेको पाइन्छ । भाषाशैलीका आधारमा अनुच्छेद लेखन क्षमता सामान्य रहेको पाइन्छ । उपयुक्त ठाउँमा उपयुक्त शब्दको प्रयोग गर्न सकिएको छैन, त्यसकारण अनुच्छेद लेखन क्षमता कमजोर देखिन्छ ।

- वर्ण विन्यासका आधारमा उत्तममा ९ प्रतिशत, मध्यममा १० प्रतिशत, सामान्यमा ५५ प्रतिशत र निम्नमा २६ प्रतिशत रहेको पाइन्छ । वर्ण विन्यासलाई हेर्दा अनुच्छेद लेखन क्षमता सामान्य खालको रहेको पाइन्छ । ह्रस्व-दीर्घ सम्बन्धी, पदयोग-पदवियोग सम्बन्धी, व्याकरण सम्बन्धी समस्याका कारण नतिजा सामान्य रहेको पाइन्छ ।

- विद्यालय प्रकृतिका आधारमा गणितीय तथ्याङ्कलाई आधार मानेर विश्लेषण गर्दा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरुको प्रतिशताङ्क ५२.० र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरुको प्रतिशताङ्क ५२.२ रहेको छ । यसरी तुलनात्मक रूपमा विश्लेषण गर्दा सामुदायिक विद्यालयको भन्दा संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता राम्रो देखिन्छ ।

- विषय वस्तुका दृष्टिले संस्थागत भन्दा सामुदायिक विद्यालयको उत्तममा ४ प्रतिशत, मध्यममा २ प्रतिशत, सामान्यमा २ प्रतिशतले अगाडि देखिन्छ भने निम्नमा संस्थागत विद्यालय ४ प्रतिशतले अगाडि पाइन्छ । विषयको प्रस्तुतीका क्रममा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीको मौलिक र सिर्जनात्मक क्षमता राम्रो भएका कारण संस्थागतको भन्दा नतिजा राम्रो पाइन्छ ।

- संरचनाका दृष्टिले संस्थागत भन्दा सामुदायिक विद्यालयको उत्तममा १४ प्रतिशत र निम्नमा ८ प्रतिशत अङ्क बढी रहेको छ भने मध्यममा ४ प्रतिशत र सामान्यमा १८ प्रतिशत अङ्क संस्थागत विद्यालयको राम्रो देखिन्छ । सामुदायिक र संस्थागत

विद्यालयका विद्यार्थीको नतिजामा खासै अन्तर पाइँदैन । अनुच्छेद लेखनका क्रममा आदि, मध्य र अन्त्यको संयोजनमा त्रुटि रहेका कारण नतिजा सामान्य देखिन्छ ।

- भाषाशैलीका दृष्टिले उत्तममा ८ प्रतिशतले सामुदायिक विद्यालयको नतिजा राम्रो देखिन्छ भने मध्यममा र निम्नमा समान रहेको छ भने सामान्यमा संस्थागत विद्यालयको नतिजा राम्रो देखिन्छ । भाषाशैलीका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयको नतिजामा त्यति फरक पाइँदैन । संस्थागतको भन्दा सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीको भाषिक शुद्धता, लेखन शैली, मौलिकता जस्ता पक्षमा नतिजा राम्रो देखिन्छ ।

- वर्ण विन्यासका आधारमा सामुदायिक विद्यालयतर्फ उत्तममा ४ प्रतिशत, मध्यममा १६ प्रतिशत, सामान्यमा ५६ प्रतिशत र निम्नमा २४ प्रतिशत रहेको पाइन्छ रहेको पाइन्छ भने संस्थागत तर्फ उत्तममा १२ प्रतिशत, मध्यममा ४ प्रतिशत, सामान्यमा ६० प्रतिशत र निम्नमा २४ प्रतिशत रहेको पाइन्छ । वर्ण विन्यासका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयको नतिजा लगभग समान प्रकृतिको रहेको छ । विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखनका क्रममा ह्रस्व-दीर्घ नमिलाउनुका साथै चन्द्रविन्दु, शिरविन्दु, पदयोग, पद वियोग जस्ता पक्षमा कमजोर रहेको पाइन्छ ।

- लैङ्गिकताका आधारमा गणितीय तथ्याङ्कलाई आधार मानेर विश्लेषण गर्दा छात्रको अनुच्छेद लेखनको प्रतिशताङ्क ५३.८ र छात्राको ५०.४ रहेको हुँदा तुलनात्मक रूपमा छात्रहरुभन्दा छात्राहरु कमजोर रहेको पाइन्छ । तसर्थ छात्राभन्दा छात्रहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता राम्रो देखिन्छ ।

- लैङ्गिकताका आधारमा छात्रहरुको विषय वस्तुका दृष्टिले उत्तममा ७४ प्रतिशत, मध्यममा ४ प्रतिशत, सामान्यमा २२ प्रतिशत र निम्नमा शून्य रहेको छ भने छात्रातर्फ उत्तममा ६२ प्रतिशत, मध्यममा ४ प्रतिशत, सामान्यमा ३० प्रतिशत र निम्नमा ४ प्रतिशत रहेको पाइन्छ । यसका आधारमा छात्राहरुको भन्दा छात्रहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता राम्रो देखिन्छ । शब्दको प्रयोग, विषय वस्तुको प्रस्तुतीकरण, भाषिक शुद्धता जस्ता पक्ष सन्तोषजनक पाइन्छन् ।

- संरचनाका आधारमा छात्र र छात्राको उत्तममा र सामान्यमा समान नतिजा देखिन्छ भने मध्यममा छात्रको ४ प्रतिशत र निम्नमा छात्राको ४ प्रतिशत नतिजा राम्रो

पाइन्छ । भाषाशैलीका आधारमा हेर्दा छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमता लगभग समान प्रकृतिको रहेको पाइन्छ । अनुच्छेद लेखनका क्रममा आदि, मध्य र अन्त्यको संयोजन मिलाउन नसक्दा नतिजा सामान्य खालको देखिन्छ ।

- भाषाशैलीका आधारमा उत्तममा २ प्रतिशतले छात्रा अगाडि देखिन्छन् भने मध्यममा ४ प्रतिशतले छात्र अगाडि पाइन्छन् । त्यस्तै सामान्य र निम्नतर्फ भने छात्र र छात्राको प्राप्ताङ्क समान पाइन्छ । स्वतन्त्र रूपमा आफ्ना विचारलाई प्रस्तुत गर्ने तरिका, शैली कमजोर भएका कारण नतिजा सामान्य देखिन्छ ।
- वर्ण विन्यासका आधारमा छात्रहरुको उत्तममा १२ प्रतिशत, मध्यममा ८ प्रतिशत, सामान्यमा ५८ प्रतिशत र निम्नमा २२ प्रतिशत रहेको पाइन्छ भने छात्राहरुको उत्तममा ६ प्रतिशत, मध्यममा १२ प्रतिशत, सामान्यमा ५४ प्रतिशत र निम्नमा २८ प्रतिशत रहेको पाइन्छ । अनुच्छेछद लेखनमा विद्‌यार्थीहरुमा व्याकरणगत कर्ता, कर्म र क्रियाको प्रयोग, ह्रस्व-दीर्घको प्रयोग, पदयोग-पद वियोगको प्रयोग, लिङ्ग, वचन, पुरुष, आदर, काल, भाव आदिको प्रयोग सम्बन्धी समस्याले नतिजा सामान्य खालको रहेको पाइन्छ ।

विषय सूची

पृष्ठ

अध्याय एक

शोध परिचय

१.१	पृष्ठभूमि	१
१.२	समस्या कथन	३
१.३	अध्ययनको उद्देश्य	३
१.४	अध्ययनको सान्दर्भिकता	४
१.५	अध्ययनको रूपरेखा	४

अध्याय दुई

पूर्वकार्यको पुनरावलोकन र सैद्धान्तिक अवधारणा

२.१	सम्बद्ध कार्यको पुनरावलोकन	६
	२.१.१ पुस्तक सम्बद्ध कार्यको पुनरावलोकन	६
	२.१.२ शोधपत्र सम्बद्ध कार्यको पुनरावलोकन	७
२.२	पूर्वकार्यको पुनरावलोकनको महत्त्व	१०
२.३	सैद्धान्तिक प्रारूप	११
	२.३.१ अनुच्छेद लेखनको प्रयोजन	१३
	२.३.२ अनुच्छेद लेखनको ढाँचा	१४
	२.३.३ अनुच्छेद लेखनका प्रकार	१५
	२.३.४ अनुच्छेद लेखन तरिका	१७
	२.३.५ अनुच्छेद लेखनका विधि र प्रक्रिया	१७
	२.३.६ अनुच्छेद लेखन गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु	१८
	२.३.७ अनुच्छेद लेखनका विशेषताहरु	१८
	२.३.८ लेखन सिप विकासमा अनुच्छेद लेखनको भूमिका	१८
	२.३.९ अनुच्छेद लेखन परीक्षण प्रक्रिया	१९
	२.३.१० अनुच्छेद लेखन र लेखन सिपको सम्बन्ध	२०

अध्याय तिन

अध्ययन विधि र प्रक्रिया

३.१	जनसङ्ख्या र नमुना छनोट	२२
३.२	तथ्य सङ्कलन प्रक्रिया	२२

३.३ व्याख्या विश्लेषण २२

अध्याय चार

समग्र विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमता

४.१ विषय वस्तुका आधारमा २६

४.२ संरचनामा आधारमा २७

४.३ भाषाशैलीका आधारमा २८

४.४ वर्ण विन्यासका आधारमा ३०

अध्याय पाँच

विद्यालयको प्रकृतिका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना

५.१ विषय वस्तुको आधारमा ३३

५.२ संरचनाका आधारमा ३५

५.३ भाषाशैलीका आधारमा ३७

५.४ वर्णविन्यासका आधारमा ३८

अध्याय छ

लैङ्गिकताका आधारमा छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलना

६.१ विषय वस्तुका आधारमा ४२

६.२ संरचनाका आधारमा ४४

६.३ भाषाशैलीका आधारमा ४५

६.४ वर्ण विन्यासका आधारमा ४७

अध्याय- सात

सारांश, निष्कर्ष र उपादेयता

७.१ सारांश ४९

७.२ निष्कर्ष ५०

७.३ उपादेयता ५४

    ७.३.१ नीतिगत तह ५४

    ७.३.२ व्यावहारिक तह ५४

सन्दर्भसामग्री सूची ५६

परिशिष्ट

व्यक्तिवृत्त

तालिका सूची

तालिका नं.	शीर्षक	पृष्ठ
(१)	समग्र विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता स्थिति	२५
(२)	विषय वस्तुका आधारमा अनुच्छेद लेखन क्षमताको स्थिति	२६
(३)	संररचनाका आधारमा अनुच्छेद लेखन क्षमताको स्थिति	२७
(४)	भाषाशैलीका आधारमा अनुच्छेद लेखन क्षमताको स्थिति	२९
(५)	वर्ण विन्यासका आधारमा अनुच्छेद लेखन क्षमताको स्थिति	३०
(६)	विद्यालय प्रकृतिका आधारमा अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	३२
(७)	विषय वस्तुका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	३४
(८)	संरचनाका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	३६
(९)	भाषाशैलीका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	३७
(१०)	वर्णविन्यासका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	३९
(११)	समग्र छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	४१
(१२)	विषय वस्तुका आधारमा छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	४३
(१३)	संरचनाका आधारमा छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	४४
(१४)	भाषाशैलीका आधारमा छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	४५
(१५)	वर्ण विन्यासका आधारमा छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	४७

वृत्तचित्र र स्तम्भ चित्र सूची

वृत्त नं.	वृत्तचित्र शीर्षक	पृष्ठ
(१)	समग्र विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमता स्थिति	२५
(२)	विषय वस्तुका आधारमा अनुच्छेद लेखन क्षमताको स्थिति	२७
(३)	संररचनाका आधारमा अनुच्छेद लेखन क्षमताको स्थिति	२८
(४)	भाषाशैलीका आधारमा अनुच्छेद लेखन क्षमताको स्थिति	२९
(५)	वर्ण विन्यासका आधारमा अनुच्छेद लेखन क्षमताको स्थिति	३१

स्तम्भ नं.	स्तम्भ चित्र शीर्षक	
(१)	विद्यालय प्रकृतिका आधारमा अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	३३
(२)	विषय वस्तुका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	३५
(३)	संरचनाका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	३६
(४)	भाषाशैलीका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	३८
(५)	वर्णविन्यासका आधारमा सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरुको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	४०
(६)	समग्र छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	४२
(७)	विषय वस्तुका आधारमा छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	४३
(८)	संरचनाका आधारमा छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	४५
(९)	भाषाशैलीका आधारमा छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	४६
(१०)	वर्ण विन्यासका आधारमा छात्र र छात्राको अनुच्छेद लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	४८

परिशिष्ट (क)

नमुना छनोटमा परेका विद्यालयहरुको नामावली

क.सं.	सामुदायिक विद्यालयको नाम	ठेगाना
१	श्री दुर्गा उ.मा.वि.	थलिदुर्गा-७
२	श्री बाठपाली मा.वि.	छबिस पाथिभेरा-६
३	श्री मजखोरी उ.मा.वि.	छबिस पाथेभेरा-७
४	श्री मष्टा मा.वि.	दुर्गाथली-६
५	श्री गौरी नि.मा.वि.	दुर्गाथली-५

क.सं.	संस्थागत विद्यालयको नाम	ठेगाना
१	राष्ट्रिय पब्लिक इङ्लिस बोर्डिङ	दुर्गाथली-७
२	खप्तड इन्टरनेसनल बोर्डिङ	जयपृथ्वी-४
३	बभ्फाङ मेरिगोल्ड इङ्लिस बोर्डिङ	जयपृथ्वी-१
४	बाल विकास इङ्लिस बोर्डिङ	जयपृथ्वी-१
५	फारवेष्ट इन्टरनेसनल एकेडेमी	छबिस पाथिभेरा-६

परिशिष्ट (ख)

अध्ययनमा सहभागी सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीहरुको नाम र प्राप्ताङ्क

क.सं.	नाम	प्राप्ताङ्क
(१)	अतल दौल्याल	६०
(२)	उपेन्द्र दौल्याल	७५
(३)	आकाश जप्रेल	५०
(४)	निखिल जप्रेल	६५
(५)	आकृति कु. दौल्याल	६०
(६)	सपना दौल्याल	६०
(७)	अमृता जप्रेल	५०
(८)	हिमशील मजगाइँ	५०
(९)	मनिषा पुन	४५
(१०)	बिनिता दौल्याल	३५
(११)	पूरन जाग्री	७०
(१२)	विष्णु महत	४५
(१३)	संगीता जाग्री	६०
(१४)	विकास जाग्री	५०
(१५)	शान्ति कु. महत	४०
(१६)	झलक धामी	४०
(१७)	निर्मला महत	५५
(१८)	वरान्त जाग्री	६०

(१९)	जमुना धामी	५५
(२०)	अनिशा धामी	५५
(२१)	रमिता कु. बुढा	६०
(२२)	कविता कु. कडायत	६५
(२३)	प्रमिला कु. कडायत	३५
(२४)	नरेश कडायत	४०
(२५)	चाँदनी कु. जप्रेल	४०
(२६)	धर्मराज जप्रेल	७०
(२७)	गंगाकु. कडायत	५०
(२८)	कमलराज जप्रेल	५०
(२९)	उजली कु. जप्रेल	४५
(३०)	लोकेश जप्रेल	४५
(३१)	सिकेन्द्र बुढा	५०
(३२)	सिर्जना चलाउने	५५
(३३)	दिनेश बुढा	६०
(३४)	विराज चलाउने	६०
(३५)	राजेश पुजारा	५०
(३६)	धन बहादुर चलाउने	६०
(३७)	रोसनी थापा	२५
(३८)	सुजाता कु. बुढा	४०
(३९)	चाँदनी चलाउने	७०

(४०)	भक्त बोहरा	५५
(४१)	सीता धामी	७०
(४२)	प्रकाश बोहोरा	६०
(४३)	मीना कु. बोहोरा	५५
(४४)	विनिता मन्डेल	४०
(४५)	किरण मन्डेल	५५
(४६)	वीर व. धामी	४०
(४७)	अविनाश बोहोरा	४०
(४८)	रञ्जिता धामी	५५
(४९)	सुनिता धामी	४०
(५०)	सागर बुढा	४०

अध्ययनका सहभागी संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरुको नाम र प्राप्ताङ्क

क.सं.	नाम	प्राप्ताङ्क
(१)	सन्दीप दौल्याल	६०
(२)	सुवास दौल्याल	५५
(३)	सेतु कु. दौल्याल	४५
(४)	सन्तोष सिंह	५०
(५)	सरोल दौल्याल	४०
(६)	किरण थापा	५०
(७)	रोसनी वि.क.	६०
(८)	निर्मला रोकाया	५५
(९)	सरस्वती जप्रेल	६५
(१०)	रचना दौल्याल	५०
(११)	सदीक्षा कार्की	५०
(१२)	मुकेश उपाध्याय	५०
(१३)	प्रियतम जोशी	३०
(१४)	अङ्गीता सिंह	५०
(१५)	सुदीप उपाध्याय	७५
(१६)	रविना बोहरा	५०
(१७)	विसान ऐडी	४५
(१८)	रोहित जोशी	५०
(१९)	टिकाराम बोहरा	३५

(२०)	सर्जन बुढा	५०
(२१)	सुनिता सिंह	६०
(२२)	आशा सिंह	५०
(२३)	मेलिना थापा	७५
(२४)	सागर विष्ट	५०
(२५)	सरोज बोहरा	५५
(२६)	मीना उपाध्याय	५०
(२७)	राजन थापा	५५
(२८)	पुजा विष्ट	६५
(२९)	महेश थापा	४५
(३०)	अशोक बुढा	६०
(३१)	रोहित वि.क.	६५
(३२)	सुमिता दौल्याल	४०
(३३)	जानकी चलाउने	५५
(३४)	रश्मी वि.क.	७५
(३५)	सपना थापा	४५
(३६)	देवकी बुढा	५०
(३७)	कल्पना चलाउने	५५
(३८)	उपेन्द्र बुढा	५५
(३९)	सन्तोष चलाउने	६०
(४०)	आकाश दौल्याल	८०

(४१)	प्रतिक्षा कु. जोशी	४०
(४२)	विक्रम ऐडी	५०
(४३)	लोकेश खड्का	४०
(४४)	दीक्षा मल्ल	४५
(४५)	सुदीप खड्का	४०
(४६)	मिलन सिंह	५०
(४७)	दिपिना मल्ल	५०
(४८)	रिबस सिंह	५५
(४९)	सर्मिला सिंह	४०
(५०)	कल्पना बोहरा	४०

व्यक्तिगत विवरण

नाम : मनोज कुमार दौल्याल

जन्म मिति : २०४९/०२/१७

स्थायी ठेगाना : दुर्गाथली-७, बझाङ

पिताको नाम : अमर दौल्याल

माताको नाम : केलडी देवी दौल्याल

मातृभाषा : बझाङी

सम्पर्क नं. : ९८४८६७१६८४

शैक्षिक योग्यता

तह	**शिक्षण संस्था**	**वर्ष**	**श्रेणी**
एस.एल.सी.	श्री दुर्गा उ.मा.वि., बझाङ	२०६४	प्रथम
प्रवीणता प्रमाणपत्र	श्री दुर्गा उ.मा.वि., बझाङ	२०६७	द्वितीय
स्नातक	श्री कैलाली बहुमुखी क्याम्पस, कैलाली	२०७०	द्वितीय
स्नातकोत्तर	विश्व विद्यालय क्याम्पस, कीर्तिपुर	२०७४	-